

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 71/97

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. októbra 1998, v senáte zloženom z predsedu JUDr. Ľubomíra Dobríka a zo sudcov JUDr. Anny Danielčákovej a JUDr. Jána Drgonca, vo veci podnetu [REDACTED], bytom [REDACTED], zastúpenej JUDr. Ladislavom Scholzom, advokátom, o porušení základného práva domáhať sa svojho práva zákonom ustanoveným postupom na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní o vrátení spôsobilosti na právne úkony vedenom na Okresnom súde v Spišskej Novej Vsi pod sp. zn. P 103/83 takto

r o z h o d o l :

Právo [REDACTED] priznané čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky p o r u š e n é n e b o l o .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) dostal 24. novembra 1997 podnet [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ] na začatie konania pred ústavným súdom podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) pre porušenie ústavného práva priznaného čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ide o druhý podnet predkladateľky, v ktorom na podklade tých istých skutkových okolností namietla porušenie ústavy. Prvým podnetom z 12. septembra 1997 namietla porušenie čl. 46 ústavy a na ústavnom súde sa domáhala zrušenia rozhodnutí Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi a Krajského súdu v Košiciach. Ústavný súd vyzval [REDAKOVANÉ], aby svoj podnet doplnila o náležitosti predpísané § 20 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona č. 293/1995 Z. z. (ďalej len „zákon č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov“). Napriek skutočnosti, že predkladateľka podnetu bola v konaní pred ústavným súdom zastúpená advokátkou, ktorá bola opakovane vyzvaná, aby nedostatky podania odstránila, táto podnet predpísaným spôsobom nedoplnila, v dôsledku čoho ústavný súd podnet prerokoval a podľa § 25 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov uznesením rozhodol o jeho odmietnutí pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí.

V druhom podnete podanom na ústavný súd 24. novembra 1997 namietla [REDAKOVANÉ] porušenie práva priznaného čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. K porušeniu uvedeného práva došlo podľa tvrdení [REDAKOVANÉ] konaním Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi a Krajského súdu v Košiciach.

Podľa § 24 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov: „Návrh nie je prípustný, ak sa týka tej istej veci, o ktorej Ústavný súd už rozhodol.“ Podľa § 25 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov ústavný súd môže neprípustný návrh na predbežnom prerokovaní odmietnuť bez ústneho pojednávania.

Podnet predložila osoba totožná s predkladateľkou podnetu z 12. septembra 1997. Porušenie identického ústavou zaručeného práva namietla predkladateľka v súvislosti s identickým skutkovým stavom. Napriek tejto skutočnosti nejde o návrh neprípustný, nakoľko ústavný súd nerozhodol vo veci meritórne, ale podnet odmietol pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí. Vzhľadom na to, že novouskutočnený podnet predložený na ústavný súd obsahoval všetky náležitosti predpísané zákonom č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov a označené dôkazy preukazovali jeho opodstatnenosť, ústavný súd rozhodol, že nejde o neprípustný podnet podľa § 24 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov a uznesením č. II. ÚS 71/97 zo 4. decembra 1997 prijal podnet [REDAKOVANÉ] na konanie pred ústavným súdom. Dňa 9. decembra 1997 vyzval ústavný súd [REDAKOVANÉ], aby si na konanie pred ústavným súdom zvolila právneho zástupcu. Ústavnému súdu bolo dňa 11. decembra 1997 doručené oznámenie, že [REDAKOVANÉ] udelila splnomocnenie na zastupovanie pred ústavným súdom JUDr. Ladislavovi Scholzovi, advokátovi, Košice, Krmanova 16.

Dňa 9. decembra 1997 zaslal ústavný súd podnet [REDAKOVANÉ] Okresnému súdu v Spišskej Novej Vsi s výzvou, aby sa k nemu vyjadril. Okresný súd v Spišskej Novej Vsi predložil ústavnému súdu svoje stanovisko 15. decembra 1997 spolu s kompletným spisovým materiálom P 103/83 z konania o vrátenie spôsobilosti na právne úkony a uviedol, že súhlasí, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania o prijatom podnete.

V stanovisku k podnetu [REDAKOVANÉ] uviedol: „Okresný prokurátor v Spišskej Novej Vsi podal dňa 22. 6. 1982 návrh na tunajší súd podľa § 35 ods. 1 vtedy platného O. s. p. na pozbavenie spôsobilosti na právne úkony podľa § 10 ods. 1 Obč. zákonníka. Pani [REDAKOVANÉ] v tomto konaní zastupoval JUDr. Emil Daniš, advokát, ktorého zastupovaním poverila pani [REDAKOVANÉ].“

O návrhu prokurátora bolo rozhodnuté rozsudkom Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi Nc 597/82-27 zo dňa 26. 7. 1982 bez vypočutia pani [REDAKOVANÉ] - súd upustil od jej výsluchu, aj od doručenia rozsudku. Tento bol však doručený jej právnomu zástupcovi - JUDr. Danišovi. Pani [REDAKOVANÉ] bola týmto rozsudkom obmedzená spôsobilosť na právne

úkony tak, že nie je oprávnená podávať návrhy, sťažnosti a podnety štátnym orgánom, spoločenským organizáciám a ostatným orgánom a organizáciám.

Proti rozsudku prvostupňového súdu podala pani [REDACTED] odvolanie a oznámila súdu, že vypovedala JUDr. Danišovi splnomocnenie na zastupovanie. Zastupovaním poverila [REDACTED]. Rozsudkom Krajského súdu v Košiciach 14 Co 776/82-37 bol rozsudok prvostupňového súdu potvrdený. Tento rozsudok bol doručený právnej zástupkyňi pani [REDACTED] dňa 24. 11. 1982.

Uznesením P 103/83-46 zo dňa 20. 4. 1983 bol pani [REDACTED] ustanovený opatrovník [REDACTED]. Neskôr Okresný súd v Spišskej Novej Vsi postupne určil rad ďalších opatrovníkov.

Dňa 18. 9. 1985 podala pani [REDACTED] návrh na zrušenie rozsudku Nc 597/82 -27 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach 14 Co 776/82-37. O tomto jej návrhu bolo rozhodnuté po dokazovaní dňa 2. 10. 1986, rozsudok jej bol doručený do vlastných rúk 8. 10. 1986, odvolanie nepodala.

Dňa 17. 4. 1989 podala pani [REDACTED] nový návrh na prinavrátanie spôsobilosti na právne úkony, tento návrh rozšírila dňa 10. 4. 1997 aj na návrh na zrušenie rozsudku podľa § 190 O. s. p.

O návrhu pani [REDACTED] bolo rozhodnuté s priet'ahmi, tieto však boli spôsobené tým, že viackrát bol podaný návrh na zmenu opatrovníka, právneho zástupcu - títo ju odmietali zastupovať, podávala návrhy na vylúčenie sudcov, odvolávala sa proti uzneseniam súdu o nariadení znaleckého dokazovania, namietala osoby znalcov, čo spôsobilo v konaní priet'ahy. Opakovane podávala sťažnosti na rôzne inštitúcie osobne, i keď podľa rozsudku Nc 597/82-27 tak mala činiť len prostredníctvom opatrovníka.

Rozsudkom tunajšieho súdu P 103/83-384 súd rozhodol o oboch návrhoch pani [REDACTED] - o návrhu podľa § 190 O. s. p. a § 186 ods. 1 O. s. p., rozhodol tiež podľa § 192

o ustanovení opatrovníka. Súd podľa § 101 ods. 2 O. s. p. pojednával v neprítomnosti pani [REDAKOVANÉ] ktorá písomne odmietla sa pojednávania zúčastniť.

Rozsudok bol doručený opatrovníkovi pani [REDAKOVANÉ], súd upustil od doručenia podľa § 189 ods. 2 O. s. p., nakoľko podľa vyjadrenia súdneho znalca na pojednávaní dňa 29. 4. 1997, kde bol vypočutý, by doručenie rozsudku mohlo zle vplývať na jej zdravotný stav. Rozsudok nadobudol právoplatnosť dňa 20. 5. 1997.

Máme zato, že ani rozsudkom tunajšieho súdu P 103/83-384, ani konanie, ktoré mu predchádzalo, neboli porušené ústavné práva podnecovateľky podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, a preto žiadame, aby Ústavný súd vyniesol nález:

Rozsudkom Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi P 103/83-384a a konaním, ktoré mu predchádzalo, neboli porušené ústavné práva podnecovateľky podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

II.

NAMIETANÝ SKUTKOVÝ STAV

Ústavný súd Slovenskej republiky prijíma na ďalšie konanie len podnety, ktoré obsahujú náležitosti ustanovené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov. Ústavný súd neodmieta možnosť konania o podnete fyzickej osoby, ak osoba bez spôsobilosti na právne úkony alebo obmedzená v spôsobilosti na právne úkony namietla porušenie základného práva alebo slobody, pokiaľ je z podania zrejmé, že namietnuté právo môže byť ohrozené.

Ústavný súd v konaní o podnete [REDAKOVANÉ] zistil, že predkladateľke podnetu, [REDAKOVANÉ], bola na základe návrhu Okresného prokurátora v Spišskej Novej Vsi rozsudkom Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi č. Nc 597/82 - 27 z 26. júla 1982 obmedzená spôsobilosť na právne úkony tak, že nie je oprávnená podávať návrhy, sťažnosti a podnety štátnym orgánom, spoločenským organizáciám a ostatným orgánom a organizáciám. Rozsudok Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi bol potvrdený v celom

rozsahu rozsudkom Krajského súdu v Košiciach č. 14 Co 776/82 z 30. septembra 1982. Následne bol uznesením Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi č. P 103/83 z 20. apríla 1983 ustanovený [REDAKOVANÉ] opatrovník [REDAKOVANÉ].

Predkladateľka podnetu namietla porušenie svojho ústavou zaručeného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Toto právo je v demokratickej spoločnosti právom zásadného významu. Preto ústavný súd nehodnotil podnet ako podnet podaný zjavne neoprávnenou osobou podľa § 25 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov z dôvodu, že ho podala osoba s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony.

Ústavný súd v konaní o podnete zistil, že [REDAKOVANÉ] dňa 18. septembra 1985 požiadala o zrušenie rozhodnutia o obmedzení spôsobilosti na právne úkony. Rozsudkom Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi č. P 103/83-78 z 2. októbra 1986 bol návrh zamietnutý.

[REDAKOVANÉ] podala spolu so svojím opatrovníkom ďalší návrh na vrátenie spôsobilosti na právne úkony dňa 17. apríla 1989.

Po doporučení MsNV v Spišskej Novej Vsi bol za opatrovníka uznesením súdu ustanovený [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ] a za znalca [REDAKOVANÉ], ktorému bola uložená lehota 10 dní na podanie znaleckého posudku. Súdny znalec spis vrátil súdu po tom, čo [REDAKOVANÉ] sa na predvolanie k vyšetreniu nedostavila a voči osobe [REDAKOVANÉ] vzniesla námietky.

V súlade s § 187 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku bolo v konaní o vrátenie spôsobilosti na právne úkony povinnosťou okresného súdu položiť ustanovenému súdnemu znalcovi z odboru psychiatrie presne určené otázky na posúdenie aktuálneho zdravotného stavu [REDAKOVANÉ]. Súd túto povinnosť nespĺnil a neskúmal ani iné okolnosti, z ktorých by bolo možné posúdiť vývoj zdravotného stavu a správania sa [REDAKOVANÉ].

V konaní o prinavrátenie spôsobilosti na právne úkony [REDAKOVANÉ] pokračoval Okresný súd v Spišskej Novej Vsi do 1. septembra 1992 opakovane zasielanými žiadosťami Mestskému úradu v Spišskej Novej Vsi na oznámenie osoby vhodnej pre výkon opatrovníctva.

Dňa 5. novembra 1992 doručila [REDAKOVANÉ] okresnému súdu námietku predpojatosti voči konajúcej sudkyňi JUDr. Blažene Fedorkovej, v dôsledku čoho bolo pojednávanie vytýčené na 24. november 1992 odročené na neurčito.

Konajúca sudkyňa sa vyjadrila, že sa necíti byť zaujatá vo veci a Krajský súd Košice uznesením č. 16 Nc 104/92-228 z 13. novembra 1992 rozhodol, že JUDr. Blažena Fedorková nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vo veci. Uvedené uznesenie bolo doručené [REDAKOVANÉ] a jej opatrovníčke [REDAKOVANÉ].

Dňa 25. novembra 1992 oznámil okresný prokurátor, že vstupuje do konania a súdu navrhol úkony na zabezpečenie posunu v konaní. Na jeho podnet bolo vytýčené pojednávanie vo veci na 9. február 1993. [REDAKOVANÉ] požiadala okresný súd o ustanovenie právneho zástupcu. Okresný súd v Spišskej Novej Vsi uznesením č. P 103/83-234 rozhodol 7. januára 1993, že právnym zástupcom bude JUDr. Jaroslav Sidor z Advokátskej kancelárie v Poprade. Tento sa voči uzneseniu o ustanovení za zástupcu odvolal, Krajský súd Košice rozhodnutie Okresného súdu Spišská Nová Ves potvrdil. Zároveň zaslal do spisu podanie [REDAKOVANÉ] adresované Kancelárii Národnej rady Slovenskej republiky v Bratislave a obsiahlo informoval opatrovníčku [REDAKOVANÉ] o doterajšom konaní vo veci.

Pojednávanie 11. júna 1993 sa uskutočnilo v prítomnosti všetkých účastníkov konania. Súd uznesením rozhodol o zmene opatrovníka, ktorým sa stal [REDAKOVANÉ]. Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 17. augusta 1993 za účasti [REDAKOVANÉ] a jej opatrovníka, ktorý súhlasil so znaleckým dokazovaním na zistenie zdravotného stavu. Súd uznesením rozhodol o odročení pojednávania za účelom prešetrenia zdravotného stavu [REDAKOVANÉ] a vykonania znaleckého dokazovania.

Uznesením z 19. augusta 1993 bol za znalca ustanovený [REDAKOVANÉ] z KÚNZ Košice - Poliklinika JUH. Znalcovi bolo uložené vypracovať znalecký posudok zameraný na zodpovedanie konkrétnych otázok týkajúcich sa zdravotného stavu menovanej a na vypracovanie posudku mu bola stanovená lehota 30 dní.

Súdny znalec okresnému súdu oznámil, že [REDAKOVANÉ] opakovane predvolal, aby sa dostavila na vyšetrenie. Táto všetky ním uskutočnené výzvy a termíny na vyšetrenie ignorovala, a preto znalec súd požiadal, aby zrušil uznesenie, na základe ktorého mal vykonať znalecký posudok vo veci zdravotného stavu [REDAKOVANÉ]. Okresný súd v Spišskej Novej Vsi požiadal [REDAKOVANÉ] 17. marca 1994 o vrátenie spisu, čo tento vykonal 7. apríla 1994.

Konajúca sudkyňa JUDr. Fedorková požiadala 13. apríla 1994 Okresný súd v Poprade, aby vypočul [REDAKOVANÉ] k správam o zdravotnom stave [REDAKOVANÉ], ktoré podal v roku 1990 a 1993 a vyjadril sa, či je ochotný zložiť sľub a podať vo veci znalecký posudok. [REDAKOVANÉ] vo svojej výpovedi uviedol, že vo veci nemôže podať znalecký posudok, nakoľko už funkciu znalca nevykonáva.

Dňa 10. júna 1994 vypovedal opatrovníctvo pre [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] zo zdravotných dôvodov.

Pojednávanie vytýčené na 19. august 1994 bolo odročené na neurčito za účelom oznámenia mena nového opatrovníka. Okresný súd požiadal Obvodný úrad v Spišskej Novej Vsi o oznámenie osoby vhodnej na funkciu opatrovníka a zároveň požiadal aj [REDAKOVANÉ], aby navrhla vhodnú osobu. Dňa 23. septembra 1994 podala [REDAKOVANÉ] sťažnosť na Okresný súd v Spišskej Novej Vsi pre prieťahy v konaní. Okresný súd opakovane urgoval Obvodný úrad v Spišskej Novej Vsi i samotnú [REDAKOVANÉ], aby súdu oznámili osobu vhodnú za opatrovníčku. Obvodný úrad navrhol za opatrovníčku [REDAKOVANÉ], ktorá sa ňou stala na základe zmeny uznesenia P 103/83 z 11. júna 1993,

keď okresný súd 20. decembra 1994 rozhodol, že uvoľňuje z funkcie opatrovníka [REDACTED] a ustanovil za opatrovníčku [REDACTED].

Pojednávanie vo veci zmeny opatrovníka sa uskutočnilo v neprítomnosti [REDACTED], ktorá následne podala odvolanie proti uzneseniu a ustanoveniu [REDACTED] za opatrovníčku. Okresný súd v Spišskej Novej Vsi postúpil spis z konania na rozhodnutie o odvolaní Krajskému súdu v Košiciach, kde sa nachádzal v čase od 31. januára 1995 do 18. marca 1996, kedy Krajský súd rozhodol o zrušení uznesenia Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Uznesenie Krajského súdu Košice bolo doručené okresnému súdu 28. mája 1996.

Pre ďalšie konanie vo veci si zvolila [REDACTED] za svojho právneho zástupcu JUDr. Andreja Habiňáka, ktorý v jej mene odmietol, aby jej bol ustanovený opatrovník. [REDACTED] navrhla, aby bol ako súdny znalec ustanovený [REDACTED], ktorého ako znalca v r. 1990 odmietla. Okresný súd napriek tomuto oznámeniu požadoval od [REDACTED] oznámenie mena osoby, ktorá by mohla vykonávať funkciu opatrovníka. Právny zástupca oznámil súdu, že klientka trvá na svojom pôvodnom vyjadrení a on nemôže postupovať proti jej vôli.

Uznesením č. P 103/83-339 zo 7. novembra 1996 ustanovil okresný súd za znalca na podanie znaleckého posudku [REDACTED], Fakultná nemocnica Košice. Uložil mu povinnosť vypracovania znaleckého posudku a zodpovedania otázok týkajúcich sa aktuálneho zdravotného stavu s lehotou 30 dní. Uznesením okresného súdu bola [REDACTED] určená za opatrovníčku [REDACTED], tajomníčka tamojšieho súdu. Ustanovený znalec súdu oznámil, že [REDACTED] ho opakovane navštívila a žiadala ho o vypracovanie posudku podľa jej želania. Keďže súd tieto skutočnosti nepovažoval za vyjadrenie zaujatosti na podanie znaleckého posudku, bol 16. decembra 1996 súdnemu znalcovi postúpený spisový materiál na vypracovanie posudku. S týmto postupom [REDACTED] nesúhlasila. [REDACTED] oznámil súdu, že na opakované predvolania sa na vyšetrenie nedostavila, následne súdu oznámila, že odmieta [REDACTED] ako súdneho znalca a sudkyňu JUDr. Fedorkovú.

Dňa 16. januára 1997 oznámil okresný súd právnenému zástupcovi [REDAKOVANÉ] JUDr. Habiňákovi, že je nevyhnutné, aby sa jeho klientka podrobila vyšetreniu, na základe ktorého bude možné rozhodnúť o návrhu. Ustanovený bol súdny znalec, ktorého si želala [REDAKOVANÉ]. Súd vyzval znalca, aby určil nový termín vyšetrenia. Následne [REDAKOVANÉ] oznámil súdu, že [REDAKOVANÉ] sa ani na jeden z ním určených termínov nedostavila, oznámila mu, že ide o protizákonnú činnosť, že sa požiadavke súdu nepodrobí, vyjadrila zaujatosť JUDr. Fedorkovej, celého súdu a odvolala aj plnú moc pre JUDr. Habiňáka na jej zastupovanie v uvedenej veci. JUDr. Habiňák ešte raz oboznámil [REDAKOVANÉ] s okolnosťami, ktoré sú nevyhnutné k tomu, aby došlo k doriešeniu jej záležitosti.

Dňa 24. januára 1997 zaslal Okresný súd v Spišskej Novej Vsi spis Krajskému súdu v Košiciach na rozhodnutie o námietke zaujatosti JUDr. Fedorkovej. Krajský súd v Košiciach uznesením 14 Nc 6/97-361 rozhodol, ktorí sudcovia Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi sú vylúčení z prejednávania veci [REDAKOVANÉ]. V ďalšom období postupoval súd v konaní plynule až do rozhodnutia rozsudkom P 103/83-384 z 29. apríla 1997, ktorý nadobudol právoplatnosť 20. mája 1997.

Uznesenie Krajského súdu Košice bolo doručené [REDAKOVANÉ] i JUDr. Habiňákovi napriek tomu, že súdu písomne oznámil, že už [REDAKOVANÉ] nezastupuje. Súd [REDAKOVANÉ] vyzval, aby sa podrobila vyšetreniu znalca pod hrozbou uloženia poriadkových opatrení, spis zaslal súdnemu znalcovi s uložením povinnosti oznámiť súdu termín vyšetrenia a Okresný úrad v Spišskej Novej Vsi požiadal, aby označil osobu vhodnú pre výkon opatrovníctva. Po tom, čo súdny znalec stanovil termín vyšetrenia na 7. marec 1997, požiadal okresný súd o spoluprácu Obvodné oddelenie Policajného zboru Slovenskej republiky a predvedenie na vykonanie vyšetrenia. [REDAKOVANÉ] odmietla s hliadkou policajného zboru komunikovať a neskôr boli zmarené pokusy o predvedenie aj na vyšetrenie 21. marca 1997.

Následne vypracoval [REDAKOVANÉ] - súdny znalec správu, ktorú predložil Okresnému súdu v Spišskej Novej Vsi.

Materiál, ktorý predložil [REDAKOVANÉ] Okresnému súdu v Spišskej Novej Vsi formálne, ani svojím obsahom nespĺňal podmienky ustanovené vyhláškou č. 263/1996 Z. z. Správa bola vypracovaná na základe spisového materiálu. Nevychádzala zo zdravotného stavu, ktorý by bol zistil znalec vlastným vyšetrením [REDAKOVANÉ]. Neboli v nej zodpovedané otázky položené súdom pri určení povinnosti podania znaleckého posudku na posúdenie aktuálneho zdravotného stavu.

Konanie o vrátení spôsobilosti na právne úkony [REDAKOVANÉ] sa začalo v čase platnosti vyhlášky č. 37/1967 Zb. na vykonanie zákona o znalcoch a tlmočníkoch. V čase začiatku konania pribratie znalca ustanovoval § 11 vyhlášky č. 37/1967 Zb., lehota na vykonanie úkonu sa mala určiť v súlade s § 12 vyhlášky č. 37/1967 Zb. a znalecký posudok mal mať náležitosti ustanovené § 13 vyhlášky č. 37/1967 Zb.

Po zrušení vyhlášky č. 37/1967 Zb. § 33 vyhlášky č. 263/1996 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o znalcoch a tlmočníkoch, bolo povinnosťou súdu dbať na to, aby znalecký posudok pre rozhodnutie o návrhu [REDAKOVANÉ] bol v súlade s § 16 až 19 vyhlášky č. 263/1996 Z. z.

Podľa § 16 ods. 1 tejto vyhlášky: „Štátny orgán v závažných prípadoch môže vyžiadať posudok od ústavu špecializovaného na znaleckú činnosť, v ostatných prípadoch od znalca alebo tlmočníka zapísaného v zozname znalcov alebo v zozname tlmočníkov jednotlivých krajských súdov.“

„Pri vypracúvaní znaleckých posudkov znalci postupujú podľa všeobecne záväzných predpisov, podľa znaleckých štandardov schválených ministerstvom a podľa metodických pokynov oznámených ministerstvom.“ (§ 16 ods. 4).

Podľa § 17 ods. 1: „Pri vyžiadaní znaleckého alebo tlmočnickeho úkonu štátny orgán v medziach ustanovených zákonom uloží znalcovi alebo tlmočníkovi lehotu, v ktorej má úkon vykonať. Pred uložením lehoty podľa okolností treba so znalcom alebo s tlmočníkom prerokovať, či môže v požadovanej lehote úkon vykonať.“

Podľa § 18: „Príslušný orgán, ktorý v konaní znalca ustanovil, vymedzí vo svojom uznesení jeho úlohu podľa okolností prípadu aj formou otázok tak, aby sa znalec zaoberal len takými skutočnosťami, na ktorých posúdenie sa vyžadujú jeho odborné znalosti.“

Podľa § 19 ods. 1 citovanej vyhlášky: „Písomne vyhotovený znalecký posudok obsahuje

- a) úvodnú časť,
- b) nález,
- c) posudok,
- d) záver,
- e) prílohy (ak to skladba posudku vyžaduje).

V úvodnej časti musí obsahovať úlohy z uznesenia štátneho orgánu, na ktoré má znalec odpovedať, číslo a dátum uznesenia. V časti nálezu znalec uvedie opis skúmaného materiálu, prípadne javov, súhrn skutočností, na ktoré pri úkone prihliadal. V posudku znalec uvedie postup, ktorým sa dopracoval k odpovediam a k splneniu úloh uznesenia. V závere znalec uvedie odpovede na otázky a úlohy uznesenia. Celková skladba posudku musí byť taká, aby umožňovala v celom rozsahu jeho obsah preskúmať a overiť postupy, či sú zdôvodnené. Skladba znaleckého posudku je uvedená v prílohe č. 3.“

Súd nezistoval, či sa zdravotný stav predkladateľky podnetu nezmenil. Nepoložil ustanovenému znalcovi otázky umožňujúce posúdiť aktuálny zdravotný stav [REDAKOVANÉ]. Za znalecký posudok uznal vyjadrenie znalca, ktoré nemalo predpísané právne náležitosti. Sudkyňa konajúca vo veci túto správu označila ako znalecké vyjadrenie a z neho vychádzala pri hlavnom pojednávaní a vydaní rozsudku o zamietnutí návrhu na vrátenie spôsobilosti na právne úkony. Vyjadrenie súdneho znalca bolo doručené okresnému

prokurátorovi, ustanovenej opatrovníčke i [REDACTED] a bol vytýčený termín pojednávania na 15. apríl 1997.

Pojednávanie vo veci bolo odročené na 29. apríl 1997 z dôvodu znovupredvolania účastníkov konania. Meritórne rozhodnutie vo veci bolo vydané na pojednávaní 29. apríla 1997, keď súd konal v neprítomnosti navrhovateľky a prijatým rozsudkom rozhodol o zamietnutí návrhu na prinavrátenie spôsobilosti na právne úkony. Súd zamietol aj návrh na zrušenie rozhodnutia o obmedzení spôsobilosti na právne úkony a zmene opatrovníka [REDACTED]. Na základe doporučenia súdneho znalca súd uvedený rozsudok nedoručil [REDACTED]. Súd rozsudok doručil náhradne ustanovenému opatrovníkovi. Za opatrovníka ustanovil Okresný úrad Spišská Nová Ves.

Rozsudok nadobudol právoplatnosť 20. mája 1997. O rozhodnutí vo veci samej sa [REDACTED] dozvedela až po tom, čo sa so žiadosťou o urýchlenie rozhodnutia vo veci vrátenia spôsobilosti na právne úkony obrátila na ústavný súd. Z kompletného spisového materiálu z Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi ústavný súd zistil, že vec bola rozhodnutá a rozsudok nadobudol právoplatnosť. Ústavný súd toto zistenie oznámil [REDACTED] listom z 25. augusta 1997.

Z chronológie spisu možno vidieť, že súd nepostupoval jednotne pri zabezpečovaní úkonov potrebných na prejednanie návrhu. Súd obmedzil [REDACTED] v spôsobilosti na právne úkony tak, že nie je oprávnená podávať návrhy, sťažnosti a podnety štátnym orgánom a organizáciám, ale pravidelne ju žiadal o vyjadrenia k rôznym úkonom, prešetroval jej oznámenia a podania a vo väčšine prípadov komunikoval priamo s ňou, aj keď bola zastúpená právnym zástupcom, resp. mala súdom určeného opatrovníka.

Konanie o vrátení spôsobilosti na právne úkony [REDACTED] trvalo od 17. apríla 1989 do 20. mája 1997. Od podania návrhu do právoplatnosti súdneho rozhodnutia sa uskutočnilo niekoľko pojednávanií. Pojednávanie 11. júna 1993 sa uskutočnilo v prítomnosti všetkých účastníkov konania. Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 17. augusta 1993 za účasti [REDACTED] a jej opatrovníka. Dňa 20. decembra 1994 sa uskutočnilo

pojednávane o zmene opatrovníka [REDACTED]. Toto pojednávane sa uskutočnilo v jej neprítomnosti. Krajský súd v Košiciach roku 1997 rozhodol o námietke [REDACTED] o zaujatosti sudkyne Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach bolo doručené [REDACTED]. Pre rozhodnutie o návrhu samom Okresný súd v Spišskej Novej Vsi vyžiadal vyjadrenie znalca. Vyjadrenie súdneho znalca bolo doručené okresnému prokurátorovi, ustanovenej opatrovníčke i [REDACTED] a bol vytýčený termín pojednávania na 15. apríl 1997. Pojednávane vo veci bolo odročené na 29. apríl 1997 z dôvodu znovupredvolania účastníkov konania. Meritórne rozhodnutie vo veci bolo vydané na pojednávani 29. apríla 1997, keď súd konal v neprítomnosti navrhovateľky. Na základe doporučenia súdneho znalca súd uvedený rozsudok nedoručil [REDACTED].

Ustanovenie § 189 ods. 2 OSP umožňuje, aby súd v konaní o spôsobilosti na právne úkony upustil od doručenia rozhodnutia o spôsobilosti na právne úkony. Podľa judikatúry je potrebné o tom rozhodnúť vo výroku rozsudku po predchádzajúcom vyjadrení znalca. Znalec totiž môže posúdiť, či doručenie rozhodnutia by mohlo na vyšetrovaného pôsobiť pre jeho duševnú poruchu nepriaznivo, alebo či je schopný posúdiť význam rozhodnutia. Nestačí, ak sa súd otázkou nedoručenia rozsudku zaoberá len v odôvodnení rozsudku (R 3/1979).

V prípade [REDACTED] sa súdny znalec vyjadril, že nedoporučuje doručiť rozsudok menovanej, nakoľko nie je schopná pochopiť obsah súdneho rozhodnutia. Súdny znalec priamo uviedol, že nemal možnosť vyšetriť menovanú, ale zo spisového materiálu zistil, že je vážne duševne chorá. Na základe uvedeného súd upustil od doručenia rozsudku [REDACTED]. V tejto súvislosti je treba uviesť, že vyjadrenie súdneho znalca o duševnom stave bolo [REDACTED] doručené a predvolaná bola aj na pojednávane vo veci.

Proti rozsudku bolo možné podať odvolanie do 15 dní na Krajský súd v Košiciach. Vzhľadom na to, že súd rozhodol o upustení od doručenia rozhodnutia [REDACTED], odvolanie v jej prospech mohol podať opatrovník.

Okresný súd mal záujem nájsť vhodného opatrovníka pre [REDAKOVANÉ]. Opakovane žiadal orgány štátnej správy na oznámenie osoby vhodnej pre opatrovníctvo, vyzýval aj samotnú [REDAKOVANÉ], aby označila osobu vhodnú pre výkon uvedenej funkcie. Hľadanie sťažovala skutočnosť, že [REDAKOVANÉ] je osamelou osobou bez príbuzných.

V konaní o návrhu na vrátenie spôsobilosti na právne úkony, ktorý podľa § 186 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku podala [REDAKOVANÉ], Okresný súd v Spišskej Novej Vsi ustanovil za opatrovníka pre konanie pracovníčku Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi [REDAKOVANÉ]. V predložennom spisovom materiáli nebolo zaevidované uznesenie súdu o ustanovení [REDAKOVANÉ] za opatrovníčku pre konanie. Predkladateľka podnetu [REDAKOVANÉ] sa oficiálne nedozvedela, že [REDAKOVANÉ] je ustanovená za jej opatrovníčku pre konanie o vrátení spôsobilosti na právne úkony. Preto nežiadala, ani nemohla žiadať o ustanovenie iného opatrovníka pre konanie o vrátení spôsobilosti na právne úkony.

Po skončení konania podľa § 186 až 191 Občianskeho súdneho poriadku súd nahradil svoju pracovníčku [REDAKOVANÉ] v úlohe opatrovníka pre konanie novým opatrovníkom, za ktorého určil Okresný úrad Spišská Nová Ves. Súdom ustanovená opatrovníčka pre konanie tým stratila oprávnenie na prípadné podanie odvolania proti rozhodnutiu súdu. Na Okresnom úrade Spišská Nová Ves nebola určená osoba oprávnená v mene Okresného úradu Spišská Nová Ves plniť úlohu opatrovníka, ktorú súd tomuto štátnemu orgánu zveril. Pojednávania, na ktorom bolo rozhodnuté o zamietnutí návrhu na prinavrátenie spôsobilosti na právne úkony a rozhodnuté o ustanovení Okresného úradu - odboru sociálnych vecí Spišská Nová Ves za opatrovníka [REDAKOVANÉ], sa jeho zástupca nezúčastnil. Rozsudok vo veci bol doručený Okresnému úradu - odboru sociálnych vecí v Spišskej Novej Vsi, čo vyplýva z doručky o prevzatí založenej v súdnom spise.

III.

NAMIETANÉ PORUŠENIE ČL. 46 ODS. 1 ÚSTAVY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ústavný súd v konaniach na ochranu ústavnosti opakovane vyslovil, že uplatnenie ústavy v okolnostiach konkrétneho spoločenského vzťahu si obvykle vyžaduje uplatnenie všetkých navzájom súvisiacich noriem ústavy. Takúto povahu má aj konanie o podnete navrhovateľky, v ktorom navrhovateľka namietla porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy: „Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“

Dostupnosť práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy sa podmieňuje čl. 51 ústavy: „Domáhať sa práv uvedených v ... čl. 46 tejto ústavy možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú“. Pre súd konajúci o návrhu občana domáhajúceho sa svojho práva podľa čl. 46 je záväzné aj ustanovenie čl. 152 ods. 4 ústavy.

Právo na súdnu ochranu, ktoré je predmetom úpravy siedmeho oddielu Druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50) zahŕňa súbor oprávnení, ktorými sa v podstate previedli do právneho poriadku Slovenskej republiky tie práva, ktoré sa zaručujú čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Podľa čl. 11 ústavy sa medzinárodným zmluvám o ľudských právach a základných slobodách priznáva prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky, ale nie pred ústavou. Práva a slobody zaručené medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách vo vzťahu k ústave majú podporný význam predovšetkým pri podávaní výkladu ústavy. Ústavu nemožno vysvetľovať spôsobom zakladajúcim porušenie medzinárodnej zmluvy o ľudských právach, ak je Slovenská republika účastníkom takejto zmluvy (II. ÚS 48/97).

Predpokladom uplatnenia práva na spravodlivý proces, ktoré sa zaručuje čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, je nezávislosť a nestrannosť súdu. Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej

republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Právom na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru sa v prvom rade zaručuje možnosť predložiť svoju vec súdu na rozhodnutie. „V občianskych veciach si sotva možno predstaviť právny štát bez možnosti mať prístup k súdu“, vyslovil Európsky súd pre ľudské práva (Golder case, A; č. 18). Európsky súd pre ľudské práva tak vytvoril právo na prístup k súdu ako právo, ktoré je implikované v úprave čl. 6 ods. 1. Na podporu tohto svojho postoja ďalej uviedol, že podľa jeho názoru by bolo nemysliteľné, aby článok 6 odsek 1 podrobne opísal procesné záruky, ktoré sa poskytujú účastníkom prebiehajúceho konania a zároveň aby nezaručil to, čo v skutočnosti umožňuje požívať výhody z týchto záruk, teda prístup k súdu. „Spravodlivosť, verejnosť a primeranosť súdneho konania,“ uviedol Európsky súd, „nemajú vôbec nijakú hodnotu, ak neexistuje súdne konanie. To nie je extenzívny výklad ukladajúci zmluvným štátom nový záväzok: zakladá sa na podmienkach prvej vety článku 6 odsek 1, ak sa tieto podmienky čítajú vo vzájomnej súvislosti a s prihliadnutím na predmet a účel Dohovoru a všeobecné princípy práva“ (Golder case, s. 18, § 35).

Samotný prístup k súdu nestačí na splnenie záruk poskytnutých oprávnenému subjektu článkom 6 ods. 1. Súd, ktorému sa vec predkladá na rozhodnutie po umožnení prístupu, musí mať určitú kvalitu. Musí byť nezávislý a nestranný. Relevantné ustanovenia čl. 6 ods. 1 sa orgánmi Rady Európy uplatňujú tak, že každému sa poskytujú záruky čl. 6 ods. 1, pokiaľ ide o organizáciu a zloženie súdu a vedenie konania (Golder case). „Slovo ‘tribunál’ v čl. 6 ods. 1 nie je treba nevyhnutne chápať ako označenie pre súd klasického typu integrovaného do štandardného justičného mechanizmu krajiny“ (Campbell and Fell, A; č. 80). „Pri určovaní, či tribunál možno pokladať za nezávislý podľa čl. 6, najmä na výkonnej moci a účastníkoch konania, Súd berie do úvahy spôsob menovania členov tribunálu a dĺžku ich funkčného obdobia, existenciu záruk ochrany pred vonkajším nátlakom a otázku, či orgán javí znaky nezávislosti“ (Campbell and Fell).

V tomto rozsahu práva zaručené podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa zhodujú s obsahom čl. 46 ods. 1 ústavy. Článkom 46 ods. 1

ústavy sa zaručuje predovšetkým prístup k súdu, pretože len v takom prípade sa vytvárajú podmienky na domáhanie sa práva na súdnu ochranu oprávnenou osobou. Súd musí mať ústavou výslovne určenú kvalitu. To znamená, že musí byť nezávislý a nestranný.

Právo občana domáhať sa svojho práva na nezávislom súde sa zabezpečuje ustanoveniami čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 ústavy. Článkom 141 ods. 1 sa určuje, že: „V Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé ... sudy.“ Článkom 144 ods. 1 sa ustanovuje: „Sudcovia sú pri rozhodovaní nezávislí a viazaní len zákonom.“ Účelom týchto ustanovení je zabezpečiť výkon súdnej moci takými štátnymi orgánmi (súdmi), ktoré nie sú podriadené iným zložkám štátnej moci. Súčasťou nezávislosti súdu je aj výkon súdnej moci osobami (sudcami), ktoré nie sú podriadené iným zložkám štátnej moci. Ak o práve osoby rozhodol súd nepodriadený iným zložkám štátnej moci a na súde konal sudca, ktorý tiež nebol podriadený iným zložkám štátnej moci, ústavou zaručené právo na prerokovanie veci nezávislým súdom nebolo porušené. Z povahy veci, v ktorej [REDAKOVANÉ] namietla porušenie svojho práva a zo skutočností zistených ústavným súdom v konaní o jej podnete vyplynulo, že v konaní pred Okresným súdom v Spišskej Novej Vsi nemohlo dôjsť k porušeniu tej časti práva zaručenej čl. 46 ods. 1 ústavy, ktorá sa vzťahuje na nezávislosť súdu. Preto sa ústavný súd zameril na otázku, či o spôsobilosti [REDAKOVANÉ] na právne úkony konal a rozhodol súd v súlade s jej právom na nestranný súd.

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti pre uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť. V nesporovom konaní, ktorého účastníkom je iba jedna strana, nestranný súd poskytuje príležitosť pre uplatnenie všetkých jeho práv tomu, kto je účastníkom konania.

Okresný súd v Spišskej Novej Vsi osem rokov, od 21. apríla 1989 do 29. apríla 1997, konal o tom, či sú splnené podmienky, aby [REDAKOVANÉ] v plnom rozsahu obnovil spôsobilosť na právne úkony. Prístup k súdu vo svojej veci predkladateľka podnetu nemala porušený.

Správanie nestranného súdu v konaní o práve osoby je v príčinnej súvislosti so správaním sa účastníka konania. O veci [REDAKOVANÉ] postupne konali traja sudcovia Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi. Súd v tomto konaní ustanovil dvoch znalcov. Počas konania [REDAKOVANÉ] mala šesť právnych zástupcov, ktorých si buď sama zvolila, alebo jej boli ustanovení. Posledný súdom ustanovený opatrovník [REDAKOVANÉ] je siedmy v poradí opatrovníkov. Krajský súd v Košiciach dva razy dostal námietku [REDAKOVANÉ] o zaujatosti sudcov Okresného súdu Spišská Nová Ves a v oboch prípadoch rozhodol o tom, či sudcovia majú byť vylúčení z konania o spôsobilosti [REDAKOVANÉ] na právne úkony.

Každá osoba žijúca v Slovenskej republike má právo mať právnu spôsobilosť. Obmedzenie alebo pozbavenie spôsobilosti na právne úkony predstavuje zásah do tohto práva. Ak sa taký zásah vykoná v súlade so zákonom, má každý právo, aby sa v konaní pred súdom uchádzal o obnovu predchádzajúceho právneho stavu, ktorým je úplná spôsobilosť na právne úkony, ak osoba spĺňa zákonom ustanovené podmienky pre priznanie úplnej spôsobilosti na právne úkony. Predkladateľka podnetu uplatnila toto svoje právo, ale v konaní pred okresným súdom nemala úspech. Obsahom práva na nestranný súd zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy nie je rozhodnutie, ktorým súd vyhovie navrhovateľovi. Preto k porušeniu jej práva podľa čl. 46 ods. 1 nedošlo tým, že Okresný súd v Spišskej Novej Vsi jej neobnovil spôsobilosť na právne úkony.

Okresný súd v Spišskej Novej Vsi v konaní o návrhu na vrátenie (obnovenie) spôsobilosti na právne úkony [REDAKOVANÉ] nezmaril predkladateľke podnetu ani nijaké ďalšie z oprávnení, ktoré sa zaručujú prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy v rámci práva na nestranný súd. Preto ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. októbra 1998

JUDr. Ľubomír D o b r í k
predseda senátu

